

RUSYA ÇİN İLİŞKİLERİ VE SOĞUK SAVAŞ SONRASI ASKERİ İLİŞKİLER

Ulvi KAZIMOV¹

Araştırma Makalesi

Gönderi: 17.03.2020

Kabul: 21.03.2020

Atf Bilgisi:

Kazimov, U. (2020). Rusya Çin ilişkileri ve soğuk savaş sonrası ilişkiler, *Ahi Evran Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 37-52.

ÖZ

Bildiğimiz gibi uluslararası ilişkilerde güç kavramı söylendiğinde akla gelen ilk şey büyük devletlerdir. Bu devletler kendilerinde siyasi, iktisadi ve askeri güç unsurlarını bir arada bulundurmaktadırlar. Yazılacak ve sunulacak olan bu makalemizde dünyanın en büyük güçleri ve ya aktörleri olan Rusya ve Çin'den, iki ülke arasındaki tarihi geçmişten, ekonomik ilişkilerden, diplomatik ilişkilerden ve aralarındaki sınır çatışmalarından konuşulacaktır. İlk önce ikili arasındaki tarihe baktığımız zaman, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından ve 1991'de Rusya Federasyonunun kurulmasından sonra Çin'le olan ilişkiler daha düzenli hale geldiğini göreceğiz. Amerikalı uluslararası ilişkiler araştırmacısı Joseph Nye'nin söylediği gibi: Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle birlikte fiili ABD-Çin ittifakı sona erdi ve bir Çin- Rusya yakınlaşması başladı. 1992'de iki ülke bir yapıcı ortaklık peşinde olduklarını ilan ettiler, 1996'ta stratejik ortaklık a doğru ilerlediler, 2001'de ise bir dostluk ve işbirliği antlaşması imzaladılar. Diplomatik ilişkiler dahilinde iki ülke arasında geçmişe dayanan ekonomik ilişkilerden konu edilecektir. Son olarak 1969 yılında yaşanan sınır çatışmalarından söz edilecek ve iki ülke siyasi, iktisadi, askeri bakımından karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rusya; Çin; ABD; diplomatik ilişkiler.

RELATIONS BETWEEN RUSSIA AND CHINA POST-COLD WAR MILITARY RELATIONS

ABSTRACT

As we know, the first thing that comes to mind when we talk about the concept of power in international relations is the big states. These states have the elements of political, economic and military power together. In this article which will be written and presented, we will talk about the history, economic relations, diplomatic relations between the two countries, Russia and China, which are the biggest Powers or actors of the world, and the border conflicts between them. First, when we look at the history of the pair, we will see that relations with China become more regular after the collapse of the Soviet Union and the establishment of the Russian Federation in 1991. As American international relations researcher Joseph Nye says: With the collapse of the Soviet Union, US-China alliance ended and Chinese- Russian rapprochement began. In 1992, the two countries declared that they were seeking a constructive partnership, in 1996 they moved towards a strategic partnership and in 2001 they signed a friendship and cooperation agreement. In the context of diplomatic relations, economic relations between the two countries will be discussed. Finally, the 1969 border conflicts will be mentioned and the two countries will be compared in terms of political, economic and military.

Key Words: Russia; China; USA; diplomatic relations.

¹ KAEÜ SBE Yüksek Lisans Öğrencisi, kazimovu70@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7340-5955

GİRİŞ

Gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisindeki ağırlığı hızla büyümüş ve bunun sonucunda onların siyasi önemi de artmıştır. Belki de bunun en belirgin tezahürü G20 ülkeler grubunun kurulması ve tartışma forumu olarak genişleyen rolüdür. Aynı zamanda, yükselen büyük ekonomiler, BRICS grubunun resmi olmayan ittifakı çerçevesinde sürekli karşılıklı işbirliğini güçlendirmeye çalışmaktadırlar (Larionova & Shelepov, 2016). Elbette Çin, bu yükselen grup arasında baskın oyuncu rolünü üstlenmektedir. Bununla beraber Rusya da, dünyanın büyümesinden büyük ölçüde yararlanmağa başladı. Dünyada enerji ve hammaddeye artan talep ve artan ihracat fiyatları yoluyla ekonomisini daha da büyötmeye başladılar. Aynı zamanda Rusya, BRICS ve Şangay İşbirliği Teşkilatı gibi yeni uluslararası gruplarda, özellikle Çin ile yakın ilişki içinde aktif rol alarak, daha önceki ekonomik ve siyasi ağırlık kayıplarını telafi etmeye çalışmıştır. Bununla birlikte, Rusya ile Çin arasındaki ilişkiler tartışmasız her zamankinden daha iyi olsa bile ve aralarındaki ticaret hızla arttığı halde, bazı üstünlük ve vizyon eksikliği ilişkilerini olumsuz etkilemektedir ve daha derin ekonomik entegrasyon umutları pek umut verici olamamıştır.

Öncelikle, Rusya ile Çin arasındaki ekonomik ilişkileri ve daha derin ekonomik bütünleşmelerinin önündeki engelleri incelenecektir. Fakat, yoğunluk daha çok Rusya üzerinden tartışılmaktadır. İlk olarak Rusya ve Çin ekonomilerinin büyüklüğü ve gelişimini gözden geçiriyoruz, çünkü bu faktörler büyük ölçüde işbirliği potansiyelini belirliyor ve ayrıca ülkelerin birbirlerini nasıl değerlendirdiğini de etkiliyor. Daha sonra ülkeler arasındaki ticaretin büyümesini analiz edeceğiz ve pazar payındaki gelişmelere ve ticaret yapısındaki değişikliklere odaklanacağız. Günümüzdeki pazar payı analizi, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerine göre genişletilmiştir, çünkü bu bölgelerde olan devletler Rusya-Çin ilişkilerine ilginç bir boyut katmaktadır. İki ülke arasındaki enerji sorunları, Rusya ve Çin'in ekonomik ilişkileri için büyük önem taşıdığından, genelde ayrı olarak incelenmektedir. Bundan sonra, Rusya ve Çin'in sanayi politikalarının iki ülke arasındaki ekonomik bütünleşmeyi nasıl engelleyebileceğini tartışacağız. Son on yıldaki gelişmeler, ikili ilişkilerinin gelişimini anlamak için önemli olan Rusya ve Çin'in göreceli ekonomik gücünde ilginç değişiklikler olduğunu ortaya koymaktadır. Son on yılın başından beri, Rusya ekonomisinin küresel finansal krizi nedeniyle Rusya'yı etkilese de, 2009 yılından bu yana zorda olsa güçlü büyüme kaydedildi. Çin'de Rusya'dan daha yüksek büyüme oranlarının bir sonucu olarak, ikisi arasındaki yaşam standartlarındaki eşitsizlik de göreceli olarak azalmıştır. Son on yıl boyunca Rusya ve Çin'de ekonomik büyümeyi düşündüğümüzde,

Rusya'nın yükselişinin enerji ve hammaddelerdeki fiyat gelişmelerinden önemli ölçüde etkilendiğine dikkat çekmekte fayda var. Buna karşılık, Çin, büyüme politikasındaki başarılarını vurgulayan girdi fiyatlarındaki artışa rağmen Rusya'ya karşı büyüme oranını yükseltmeyi başardı. Uçucu ihracat fiyatlarına aşırı bağımlılık Rusya'nın iş ortamını sorunlu hale getirmekteydi. Ayrıca, gelecekte enerji fiyatları yüksek kalabilmesi için, son on yılda görülen hızda artması beklenmemektedir ve bu nedenle Rusya'daki fiyat gelişmelerinden ekonomik büyümeye daha az destek verilecektir (Grigorenko, Denis A. Klyuchnikov, Aleksandra V. Gridchina, Inna L. Litvinenko, & Eugeny P. Kolpak, 2016).

İkinci Dünya Savaşı öncesi coğrafya ve ulaşım yetersizliği, bağlantıların yanı sıra karmaşık bir ekonomik ve politik durum Her iki ülkede de ticari ilişkilerin gelişmesini engelledi. 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin doğuşu ve Sovyetler Birliği'nden büyük destek alarak Sovyet tipi bir ekonomik sistemin inşası, ülkeler arasındaki ticaret ve ekonomik ilişkilerin hızla büyümesine yol açtı (Mitter, 2013). Bu ilişkilerin önemi, Doğu-Batı çatışmasının yanı sıra komünist ülkelerin ekonomik olarak kendi kendine yeterli olma hedefinin altını çizmiştir. Bununla birlikte, uzun süredir devam eden karşılıklı şüpheler, komünist blok içindeki rekabet ve Rusya ile Çin liderleri arasında güven eksikliği, ülkeler arasındaki ihtilafların artmasına neden olmuş ve nihayetinde tam bir siyasi kırılma ve ticaretin çöküşüne neden olmuştur. Çin'in Sovyetler Birliği'nin dış ticaretindeki payı, on yılın ortasında sadece yüzde birkaç puandı ve 1969'daki sınır çatışmasından sonra, Rusya ile Çin arasında hiçbir ticaret yoktu (MacHaffie, 2011). İlişkiler geliştiği halde, özellikle Cumhurbaşkanı Gorbaçov'un iktidara geldiği 1985'ten sonra ticaret mütevazı kaldı. Sovyetler Birliği'nin son yıllarında Çin'in dış ticaretteki payı % 2'den azdı. Çin'in dış ticaretindeki Sovyetler Birliği'nin payı, 1960'ların ortalarında % 10'un altına düştü ve bir yüzyıl sonra, Sovyetler Birliği dağılmadan hemen önce, bu oran % 3 civarındaydı. Rusya ile Çin arasındaki siyasi ilişkiler, 1990'larda Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra gelişmeye devam etse de, ekonomik ilişkileri Rusya'nın dengesiz koşulları ve düşük ekonomik performansı ile zayıf gözükmekteydi (Olga V. Grigorenko, 2016). Buna ek olarak, Çin ekonomisi henüz Rusya'dan Çin'e yapılan mal ihracatı konusunda daha derin bir işbirliğine yol açacak kadar kritik bir kitleye ulaşmamıştı. Son olarak, on yılın ikinci yarısındaki Asya krizi, Çin'deki büyüme endişelerine yol açtığı ve petrol fiyatlarındaki çöküş nedeniyle Rusya'nın düşüşünü hızlandırdığı için işbirliğini daha da zorlaştırdı. 1998'de tam ölçekli bir finansal kriz haline geldi. Milenyumun dönmesinden sonra, Rusya ile Çin arasındaki ticaret nihayet çok düşük bir seviyeden de olsa yeni bir ivme kazandı. Çin'in güçlü büyümesi, enerji ve hammadde talebinin fiyatlarını artırması nedeniyle,

küresel ekonomi üzerinde giderek daha görünür bir etki yaratmaya başladı. Aynı zamanda, Rusya Çin'e petrol ve hammadde ihracatını artırdı. Sonuç olarak, Rusya ihracatının değeri 2000'lerin başında 5 milyar dolardan 2010'da 20 milyar dolara düştü. Ancak Çin'in Rusya ihracatındaki payı en iyi ihtimalle% 6'ya çıktı. 2010 yılında Çin,% 5'lik bir paya sahip Rusya'nın en büyük ihracat pazarı olmuştur (Alicia Garcia Herrero, 2016). Çin'le yapılan ticaretin artması, Rusya'nın ithalatında daha çarpıcı rol oynamaya başladı. 1998 krizinden sonra, Rus ekonomisi 2000'li yılların başında hızla iyileşmeye başladı ve gelirlerdeki artış, ruble güçlenmesi, uluslararası enerji ve hammadde fiyatlarındaki artışla desteklendi (Litvinenko, 2016). İthalatlar, özellikle Çin'den yapılan ithalatta da hızla artış gözükmeye başladı. Son on yılın ikinci yarısında, güçlü ithalat büyümesi, emtia fiyatlarındaki artışa rağmen Rusya'nın Çin ile olan ticaret dengesini açık bölgelere çevirdi. Sadece 2009'da, küresel finansal kriz Rusya'nın ithalatını sert bir şekilde etkilediğinde, Rusya ile Çin arasındaki ticaret aşağı yukarı dengeye geçti. 2010 yılında, Çin ile olan Rus dış ticaret açığı, toplam Rus dış ticaret fazlasıyla yaklaşık 19 milyar dolar olmasına rağmen, 170 milyar dolar civarındaydı. Rusya ile Çin arasındaki ticaretin hızla artmasına rağmen, pazar paylarıyla ölçülen Rusya'nın önemi, Çin için mütevazı kalmaktaydı. Çin'in, gençlerin yardımcısı olmalarından kaynaklanan dönüşümü 1950'lerde Sovyetler Birliği'nin şu anki baskın küresel oyuncusu olmasının önemli faktörlerinden biriydi (Natalia Victorovna Kuznetsova, 2016, 6(2),). Rusların yalnızca Rusya-Çin ekonomik ilişkilerini değil aynı zamanda Rusya'nın modern dünyadaki konumunu daha da nasıl değerlendirdiğininide biraz etkilemesi gerekmektedir. Ticaretteki gelişmelere bakmanın yanı sıra pazar payları, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişimini anlamak için Rus-Çin ticaretinin yapısındaki değişikliklere de odaklanmak zorundaydı. Rusya ve Çin ticaret istatistikleri, tartışmasız bir şekilde, son on beş yılda Rusya'nın Çin'e ihracatında enerji ve hammadde payının arttığını, Rusya'nın Çin'in ithalatında ise yüksek teknoloji ürünlerinin önem kazandığını gösteriyor. Son on yıldaki gelişmeler, Çin'in Rusya pazarlarındaki başarısının yalnızca düşük ücretli, düşük teknoloji endüstrilere dayanmadığını göstermektedir. Giysi ve ayakkabı gibi artan ürün ihracatına ek olarak Çin, ürün yelpazesini çeşitlendirdi ve giderek artan miktarda yüksek teknoloji ürünü mal ihraç etmeye başladı. Bu, Rusya'nın denediği ama yapamadığı bir şeydir. Ayrıca, Çin, Rusya pazarında önemli bir oyuncu haline gelirken, Rusya'nın Çin ekonomisindeki rolü, enerji ve yuvarlak odun gibi bazı hammaddeler hariç, marjinal kalmaktaydı. BDT ülkeleri Rusya'nın ekonomisinde geleneksel olarak merkezi bir rol oynamıştır. Rusya, Kazakistan ve Belarus gümrük birliği gibi çeşitli düzenlemelerle konumunu korumaya çalıştı. Rusya ayrıca bölgesel bir finans merkezi olmayı hedefliyor ve

ruble'yi bölgesel bir para birimi olarak görmek istiyordu. Bir yandan, bölgesel ticaret ve finansal düzenlemelerengelleri azaltabilmek ve katılımcı ülkeler arasındaki ticaret ve ekonomik işbirliğini artırabilmek için uğraşmaktaydı. Öte yandan, bölgesel ticaret anlaşmalarının üçüncü taraflara karşı ayrımcı olma ve dolayısıyla ekonomik refahı azaltabilme tehlikesi vardı. Aslında, Çin'in bölgedeki artan rolünün bazı BDT ülkeleri için ortak gümrük birliğine katılması için önemli bir neden sağlayabileceğine dair bazı işaretler belirmektedir. Bununla birlikte, ekonomik işbirliği ve heterojen BDT bölgesinde kurumların kurulması zor olmuştur. Bölgedeki Rus pozisyonu hala çok güçlü olsa da, yabancı ticari sonuçlar ve Çin'in artan varlığı yüzünden durumun değiştiğini açıkça gösteriyordu (Morrison, 2018).

Orta Asya'da Kazakistan, doğal kaynak temelli ve Rusya ile Çin arasındaki konumu nedeniyle özellikle ilginç bir ülkedir. Kazakistan, Çin'in enerji stratejisinde önemli bir rol oynuyor ve Çinli devlete ait enerji şirketleri, Kazakistan ham petrol üretimi, rafineriler ve boru hattı taşımacılığında önemli miktarlarda kazançlara ulaşmaktaydı. 2005 yılının sonunda Kazakistan'dan Çin'e olan petrol boru hattının tamamlanması, Kazakistan'ın petrol ihracat kapasitesini önemli ölçüde arttırdı. Türkmenistan'dan Çin'e 2009 yılının sonunda tamamlanan yeni gaz boru hattı, Kazak gazını Çin'e ihraç etmek için de kullanacaktı. Ayrıca Çin, Kazakistan'da diğer hammaddelerin üretimi ile ilgilenmekteydi (BISENOV, 2018). Çin'in enerji projeleri için finansman sağlama yeteneği Rusya ve diğer rakiplere göre büyük bir rekabet avantajı sağlamaktaydı. 2009 baharında, Çin'in devlet enerji devi CNPC'nin Kazakistan'daki bir enerji şirketi olan MMG'de çoğunluk hissesi aldığı anlaşmaya Çin'in Kazakistan'a verdiği 10 milyar dolarlık kredi de dahil edildi. Hint ve Rus devlet enerji şirketleri de MMG'de bir pay istemeye başladı. Rus şirketleri hala ekonomide kilit oyuncular olmasına rağmen Kazakistan'da ise Çinli şirketlerin etkisi gittikçe daha belirgin hale geliyor. Aslında, son yıllarda Çin'in Kazakistan'daki en aktif oyuncu olduğu görülüyor. Bu aynı zamanda ticaret istatistiklerine de yansımaktaydı. Rusya'nın Kazakistan ihracatındaki payı, 1990'ların ikinci yarısında neredeyse üçte birinden, son yıllarda % 10'a düştü. Aynı dönemde, Çin'in Kazakistan'ın ihracatındaki payı yaklaşık % 15'e iki katına çıktı (Peyrouse, 2008). Kazakistan'ın ithalatıyla ilgili olarak, Rusya'nın pazar payı yaklaşık üçte biri kadardır ve payının azalmasına rağmen, Rusya Kazakistan'da hala güçlü bir konuma sahiptir. Türkmenistan'dan Özbekistan'a ve Kazakistan'dan Çin'e, Aralık 2009'da tamamlanan doğal gaz boru hattı, Türkmenistan gazı için önemli bir yeni ihracat pazarı açtı. Çin'in Türkmenistan'daki ihracat payının 1990'ların ikinci yarısında sıfırdan 2010'da neredeyse

üçte birine yükselmesiyle kanıtlanmaktadır (Putz, 2019). Çin'e ihracat yapma fırsatlarının açılması, Orta Asya'nın, örneğin ihracatlarının daha yüksek fiyatlarına yansıdığı Rusya'ya olan bağımlılığını azaltmıştır. Çin'in talebi bölgedeki rekabeti artırırken, Çin ürünlerinin Orta Asya'daki çığıları bu ülkelerdeki yerel üretim üssünün daralması korkusunu uyandırdı. Kazakistan'ın Rusya ve Belarus'la gümrük birliğine girme kararı, belki de kısmen hükümetin Çin mallarının iç piyasalara aşırı bir şekilde yansımalarını ve yerel üretimi koruma politikasını önleme isteğiyle açıklanmaktadır.

RUSLAR AÇISINDAN ÇİN'İN ÖNEMİ

Son on yılda, Rusların Çin'e yönelik tutumlarının gözle görülür bir dönüşümü yaşanmıştır. Sovyet döneminde ve Sovyetler sonrası yıllarda, Çin "küçük kardeş" ve "stratejik bir ortak" olarak kabul edildi, ancak şimdi durum sanıldığı gibi değil. Çin'in nüfusu ve seçkinler tarafından yönetilmesi, ülkenin dünyadaki değişen rolüne göre hızla değişmekteydi. Sovyet döneminde Çin'in algısı, araştırmacılar ve uzmanlar tarafından nüfusun yanı sıra halk arasında da tutulan göreceli bir fikir birliği ile nitelendirildi, ancak bu günlerde görüşlerin ikili ilişkilere dair umutlara şiddetle karşı çıkması gözlemlenmektedir. Bu ayrışma, yalnızca nesnel görüş farklılıklarına değil, aynı zamanda Rusya Kuruluşundaki Çin karşıtı ve Çin yanlısı kanatların aktif çalışmalarına, uzman topluluğuna ve kitle iletişim araçlarına atfedilebilir. Genel olarak Çin ile ilişkilerde ve özel olarak Çin tehdidi konusunda son birkaç yıldır Rus dış ilişkiler ve medya söyleminde oldukça güncel haberler oluşmuştur. Belli bir noktaya kadar, yakınında birçok alanda dünya lideri olacak bir komşuyla olan ilişkilerini göz ardı etmek mümkün olmadığından ve ya bazı alanlarda zaten lider olmuş olan bir komşuya sahip olmak o kadar kolay değil. Bununla birlikte, birçok tartışmanın yoğunlaştırılmasına yönelik teşvikler, şu anda "Rusya savaşı" olarak adlandırılacak bir sürecin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bazı araştırmacılar, Çin'in kaynak temeli bir devlet olarak dünyanın bütün bölgelerini pratik olarak kullanmasına rağmen, Çin için bir kaynak olarak önemli noktaları Rusya'nın işgal ettiğini söylemektedir. Bununla birlikte, Çin'e hammadde tedarikinde esas olarak deniz yolunun tedarik rotaları olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, ABD ile askeri bir çatışma olması durumunda, ikincisinin Dünya Okyanusu'ndaki tam hakimiyeti göz önüne alındığında, deniz yolları engellenecektir. Orta Asya'dan gelen arzlar, ABD'nin de en azından Afganistan'daki varlığını sürdürdüğü sürece, Çin'in belirli pozisyonlara sahip olduğu tek eyaleti Xian Jiang eyaletidir (Stronski, 2018).

Bizler ve Rusya, Pekin ile Washington arasında askeri bir çatışma yaşanması durumunda ve ya yalnızca Dünya Okyanusu'ndaki durum dengesizleşirse ve Çin'in çıkarlarını etkiliyorsa,

istikrarlı tedarik garanti altına ala bilmemiz için Çin'e destek vermek durumdayız, çünkü en uygun şekilde tek tedarikçimiz Çin'dir. Çinli stratejistler, Rusya'nın bu konuda kendine özgü rolünü de kabul ediyorlar. Örneğin, Halk Kurtuluş Ordusu Hava Kuvvetleri'nde kıdemli bir albay olan önde gelen Çinli askeri stratejistlerden biri olan Dai Xu, ABD'nin Çin'i "C" harfi şeklinde yarım daire şeklinde tuttuğunu iddia ediyor (Lague, 2013). Bu yarım daire Japonya'dan başlar ve Çin topraklarının bir parçası olduğunu iddia eden devletler dahilinde güneye doğru uzanır. Daire, Rusya ve Kuzey Kore boyunca koştugu için tamamlanmadı, ancak gelecekte uçları bir araya gelebilir. Bu nedenle, Rusya'nın Çin'e hammadde sağlamadaki benzersiz rolü, lider oyuncularını Moskova'yı ilgi alanlarına çekmeye yönelik etkilerini artırmaya çalışmaktadır. Uzmanlar ve kitle iletişim araçları söylemlerine göre ve bilimsel araştırmalara dayanarak, bunun, Çin'in karşıtı ve buna karşılık gelen bir güç merkezi ile stratejik bir ortaklık projesini teşvik eden Çin yanlısı kanatlarının artan faaliyetlerine yansıdığı görülmektedir. Ancak metodolojik bakış açısına göre, her iki taraf da Rusya'yı kendi çıkarlarına sahip kendi kendine yeten bir oyuncu olarak değil, etki kutuplarından birinin uydusu olarak görmektedir ve bu nedenle Rusya, olabilecek bir stratejik yükümlülükler sorumluluğunu kendi üzerine almalıdır. Uluslararası politikaya yönelik değere dayalı yaklaşımı azaltma ve onu faiz temelli bir politika ile değiştirme eğilimi olduğu için, her iki tarafın lobicileri, her şeyden önce, çıkarların risklerini ve bu ya da potansiyel faydalarını birleştirerek manipüle etmektedir.

Akademik topluluğun dış politika oluşturma üzerindeki etkisine ilişkin söyleminin herhangi bir analizi, kitle iletişim araçları ve uzman topluluklarla karşılaştırıldığında daha az ilgi çekmektedir. Bunun nedeni basit. Yukarıda belirtildiği gibi, Rus devlet otoriteleri ikili ilişkilere ekonomik açıdan yaklaşırken, Sovyet geleneklerinde eğitilen akademik topluluklar dış politika çıkarlarına uygun hareket etmeyi düşünüyor. Bir başka deyişle, mevcut dış politika planlarından ziyade, büyük Rus şirketlerinin durumsal talepleri temelinde stratejik kararlar alınmaktadır. Rusya dış politikasının doğu vektörünün bu şekilde gelişimi yakın zamana kadar geçerli olan Avrupa'ya odaklanmasına bağlanmaktadır. Bu tür politikaların izlenmesinde önemli bir rol, devletlerin akademik çevrelerle tarihsel olarak işbirliği yapanlar da dahil olmak üzere siyasi planlama kurumları tarafından dairesel bir politika izlemeleridir. Rus politikalarının doğu vektörü, büyük ölçüde, stratejileri geliştirmek için akademik topluluktan uzmanları çekmenin neden gerekli olmadığını açıklayan iş yaklaşımı ile karakterize edilmektedir. Morozov'a göre, Çin iddia edildiği gibi aşırı nüfuslu değil. Ayrıca, ülke kömür rezervi bakımından dünyada bir veya

ikinci sırada yer almaktadır (Nojonen, 2011). Bununla beraber, magneziyum, bakır, tungsten, kalay, alüminyum, altın ve diğerleri gibi yer altı ve yerüstü zenginliklerle dolu bir ülke konumundadır. Yazar aynı zamanda modern dünyada amaçlara askeri olmayan yöntemlerle ulaşıldığını da vurguluyor, bu biraz sorgulanabilir. Ancak, Rusya ve Orta Asya ülkelerine karşı askeri senaryo geliştirilmesinin Çin için avantajlı olmayacağını vurgulamaktadır, çünkü bir askeri çatışma madencilik altyapısına önemli zararlar verecek ve restorasyonu çok zaman alacaktır. Ayrıca, Morozov, Khramchikhin'in yayınladığı yayınlardan birinde önerdiği Rusya'ya yönelik muhtemel silahlı saldırganlık senaryosuna ve askeri teori ve stratejiye dayalı hesaplamalar kullanmasına kategorik olarak itiraz etmektedir.

Rusya'nın Çin'e yönelik dış politika dersinin içeriği, pratik açıdan uzmanlık ve bilimsel tartışmalarla bağdaşmamaktadır. İkili ilişkilerin özeti kısaca "bağlı krediler de dahil olmak üzere Çin mali kaynaklarına erişim için Rus doğal kaynakları" olarak özetlenebilir. Rusya devlet otoritelerinin pozisyonu resmi olarak, iki ülke liderlerinin 2009 yılında New York'ta imzaladığı anlaşma metnine, Rusya Federasyonu ile Avrupa Birliği arasındaki komşuluk, dostluk ve işbirliğine ilişkin 2001 çerçeve anlaşması uyarınca Çin Halk Cumhuriyeti de yerleştirildi (Lukin, 2013). Bununla birlikte iki devlet resmen ikili ilişkilerini sınır ötesi işbirliğine kadar uzatmış oldu. Bununla birlikte, bu fiili durum, mevcut durumdaki Rus seçkinlerinin herhangi bir ciddi itirazına yol açmayan bir format örneğidir. Örneğin, Dmitri Medvedev'in 2010 sonbaharında ÇHC'yi ziyareti sırasında çoğu ticari ve ekonomik meselelerle ilgili bir dizi farklı düzeyde anlaşma imzalandı. Ayrıca, son birkaç yıl içerisinde, her iki ülkenin de devlet ve devlete bağlı şirketleri arasında daha somut sözleşmeler yapılmıştır. Özellikle, Rosneft ve Transneft, Çin'e (Rosneft) uzun vadeli petrol teslimatı ve Doğu Sibirya-Pasifik Okyanusu boru hattının (Transneft) inşaatının tamamlanmasıyla garanti altına alınmış kredi ikili ilişkilerini ileri düzeyde ilerlemesinin örneğidir. Bu stratejik belgenin imzalanmasının Rus federal kitle iletişim kaynakları tarafından pratikte fark edilmediğini, Uzak Doğu'da ise "Moskova'nın Uzak Doğu'ya Çin'e teslim olması" sırasındaki başlıklara yansıdığı söylenmektedir. Bu belgenin imzalanmasından ve Rus kitle iletişim araçlarında 2001 ortalarına kadar oluşturduğu tartışmadan sonra, proje uygulamasına iki bakış açısı ortaya çıkmıştır. İlk olarak, Rusya ve Çin'in işbirliği geliştirme konusunda temelde farklı yaklaşımları var; çünkü Doğu Sibirya ve Uzak Doğu'daki projelerin neredeyse tamamı hammadde üretimine dayanıyor, Çin ise kuzeydoğu illerinde işleme tesisleri oluşturmak niyetindedir. Çin'in politikasının temel amacı, enerji ve doğal kaynaklara erişim sağlamak ve

ticari ve ekonomik işbirliği ile Çin'in çıkarları arasında ekonomik bağlantılar için uzun vadeli mekanizmalar oluşturmaktır.

Ancak, ikili ilişkiler yalnızca ekonomi ile sınırlı değildir. Rusya ve Çin, en az iki diğer uluslararası forum çerçevesinde işbirliği yapmaya çalışıyorlar - 2011 yılında 10. yılını kutlayan Şangay İşbirliği Örgütü (SCO) ve BRICS. SCO başlangıçta, öncelikle Orta Asya'da bir bölgesel güvenlik aracı olması planlanmıştı. Bununla birlikte, geçtiğimiz birkaç yıl boyunca, Rus makamlarını bloğun başlatıcılarından biri olarak zorlayan Çin'in nüfuzunu artırma Ruslar için büyük tehlike oluşturmaya başladı (Awan, 2016). Özellikle, son iki yılda, bu konu SCO tarafından ve Rusya kitle iletişim araçları söylemindeki Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü tarafından neredeyse tamamen desteklenmiş durumdaydı. BRICS'e gelince, kendi etkinliklerin koordine edilmesi amaçlanmaktadır ve güvenlik alanındaki işbirliğini koordine etme girişimleri yerine Batı'nın uluslararası ilişkilerde mutlak hegemonyasını imha etmek zorundaydı. Özellikle, bu örgüt son zamanlarda, G20 zirvelerinden önce, gelişmekte olan ülkelerin çıkarlarını koordine etmek için, batı ülkelerinin konumunun üzerinde kararlaştırıldığı G7 toplantılarını kendi lehine kullanmıştır. Bununla birlikte, Rusya'nın G8 ve BRICS'e eşzamanlı olarak katılması genel olarak bütün kurguyu, özellikle de dünya arenasında Rus-Çin işbirliğinin mekanizmasını karşılaştırmaktadır. Ancak, son altı ila on iki ay boyunca, Rus seçkinler arasında hiçbir şeye sahip olmadıkları ekonomik bağımlılığın kademeli olarak politik bağımlılığa dönüştüğü algısı var. Stratejik karar alma merkezi de dahil olmak üzere dünya siyaset merkezinin, yavaş-yavaş Asya-Pasifik bölgesine kaydığı göz önüne alındığında, bu, Rus Kuruluşu için endişe kaynağı olmuştur. Geçmişte, Rus makamları, Batı egemenliği ile karakterize edilen eski, Sovyet sonrası dünya düzeni çerçevesinde karar alma sürecine erişim sağlamak için sayısız başarısız girişimde bulundu. Şimdi Asya-Pasifik bölgesindeki dünyadaki "yönetim kurulu" sırasındaki yerini almak için benzer bir şans, Çin ile olan ekonomik ilişkilerin mevcut yapısı nedeniyle kaçırılabilir. Bu bölümü özetlerken, aşağıdaki konuların vurgulanması gerekmektedir. İlk olarak, medyada ve Rus-Çin ilişkilerinde uzman topluluklarda yapılan tartışmalar, bu alandaki kamusal söylem üzerinde çok özel bir akademik topluluktaki benzer tartışmalardan daha fazla etki yaratmaktadır. Aynı zamanda, devlet makamları her iki tartışmadan soyutlanırken kararlar alırlar, ancak o zamanın pragmatik ekonomik çıkarları tarafından yönlendirilirler. İkincisi seçkinlerin yanı sıra kamuoyu ile ilgili düşünceleri etkileyen medya ve uzman tartışmaları, Asya-Pasifik bölgesinde Rus çıkarlarını teşvik etmek için bütüncül bir politika oluşturmaya başladığında, devlet makamları tarafından fark edilme şansına sahip olmalarıdır. Ayrıca, Rus

seçkinleri, bugüne kadar rahatsız etmeyen Çin'e ekonomik bağımlılığın, karar alma merkezindeki değişimin ortasında siyasi bağımlılığa dönüştüğünü fark etmeye başladılar ve Asya-Pasifik bölgesine doğru uzanan kaygı verici bir neden haline gelmeye başlamıştır.

RUS-ÇİN İLİŞKİLERİNDE ABD GÖRÜŞÜ

Rus-Çin ilişkilerine dair “Amerikan” görüşü yoktur. Açıkçası, ABD hükümeti, genellikle üçüncü taraflarla olan diğer devlet ilişkileri hakkında kamuoyuna yorum yapmıyor. Ancak, Rus-Çin ilişkileri benzersizdir çünkü bunlar ABD'ye ölümcül bir tehdit oluşturabilecek iki devlettir. Ayrıca, bu ilişkiler Asya'daki tüm ilgili tarafların Rusya, Çin, Orta ve Kuzeydoğu Asya ile bağları üzerinde biçimlendirici bir etki yapan kurucu ilişkilerdir. Genel olarak, tüm Asya ve dünya politikaları olmasa da, çoğu devlet için bu topraklar ve bölgeler büyük jeostratejik ve jeopolitik konumlara sahiptir. Bu yüzden bazı ABD'li uzmanlar bu ilişkiler hakkında yorumlar yaparken, birinin hayal edebileceğinden çok daha azını yapabileceklerini söylemektedirler. Bu göreceli ihmal, Moskov a ve Pekin için karşılıklı bağlarının önemine verilen değerler açısından şaşırtıcıdır. Nitekim Cumhurbaşkanı Medvedev, Çin'in Rusya'nın diplomatik öncelikleri listesine girdiğini, ilişkilerin her alanda geliştiğini ve hatta Asya'ya yeni bir güvenlik sistemi önerdiğini belirtti. Nitekim, bu iki devlet “normatif yakınsama”, Kuzey Kore'nin nükleer ve füze testlerinin yarattığı krizde görülen Kuzey Kore'deki neredeyse aynı konumlarını ve yeni bir uluslararası mali, politik ve ekonomik düzen taleplerini ABD'nin demokrasiyi destekleme konusundaki eleştirilerini ve NATO'nun Libya operasyonu gibi diğer politikalarını eleştirmek, gelecekte ABD'ye yakınlaşma ihtimalini öne sürüyor. Aslında, bir Çinli analist olan Çin Ulusal Savunma Üniversitesi Kriz Yönetimi Araştırma Merkezi'ndeki Profesör Ouyang Wei, bu ilişkinin stratejik bir ortaklık olduğunu, hatta her iki tarafın da normalde kullandığı gibi yarı bir ittifak olduğunu ileri sürmüştür. Temmuz ayı 2009'da Çin-Rus askeri tatbikatları “Barış Misyonu 2009” a atıfta bulunarak, bu tür bir ilişki ile ittifak arasında şu şekilde ayırım yaptı: (Pillsbury, 2000)

Ortak askeri tatbikatların doğası, ülkelerin ilişkileri farklı olduğunda farklıdır. İlişkiler koalisyon veya ittifak niteliğinde ise, ortak askeri tatbikatlar kendi ülkelerinde yapılanlara benzer. Bu tür tatbikatlar, akılda tutulan hedefleri kuvvetle tanımlamış ve gerçeklerle kuvvetli bir şekilde işaretlenmiştir. Ayrıca, ortak askeri tatbikatların daha az açıkça belirlenmiş hedefleri olan güçlü bir sembolik ve politik

yapıya sahip olduğu stratejik ortaklık veya yarı-ittifak gibi ilişkiler de vardır. Afet kurtarma ve insani yardım sağlama gibi özel belirlenmiş alanlarda ortak askeri tatbikatlar yapan dostane ülkeler arasında ilişkiler var. Bu, karşılıklı anlayışı ve karşılıklı güveni güçlendirmeye yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak, Washington ile olan i deolojik-stratejik rekabetlerinin, Çin-Rus bloğu ile yüzleşmek üzere Asya'nın kutuplaşmış, iki taraflı ve düşmanca bir şekilde bölünmesiyle sertleşmesi konusunda gerçek bir tehlike var. Bu durumda Çin-Rusya bloğu, Japonya, Güney Kore ve Avustralya ile ittifaklar tarafından yönetilen ABD ittifak sistemi ile karşı karşıya kalmak zorunda kalmıştır. 1990'ların başlarında, Richard Betts ve Robert Jervis gibi dünya siyasetinin önde gelen analistleri ve daha sonra CIA çalışmaları gibi, ABD'nin çıkarlarına yönelik en büyük güvenlik tehdidinin bir Rus-Çin ittifakı olacağını belirtti. Aslında, Doğu Asya eğilimlerinin bazı analistleri, enerjinin ve diğer mevcut uluslararası krizlerin bir araya geldiğini, Kuzeydoğu ve Orta Asya'daki Amerikan iktidarına ve fikirlerine karşı oluşturulmuş bir Rus-Çin ittifakına katkıda bulunduğunu düşünüyor.

Çin ile Rusya arasındaki ortaklık, Soğuk Savaş'tan sonra ABD'nin çıkarları karşı büyük olumsuzluklarla birlikte olgunlaştı ve genişledi. Özellikle, son on yılda ikili arasındaki ilişki önemli ölçüde iyileşmiştir. Başkan Vladimir Putin ve Xi Jinping'in önerileri önümüzdeki beş yıl ve muhtemelen ötesindeki yakın ilişkilerin geleceğini destekliyor. Momentum adı verilen kavram, ortak hedeflere ve değerlere, Rus ve Çin'in zayıflıklarına ilişkin algılara ve hem ABD'nin hem de müttefik güçlerin etkilerine dayanıyor. ABD'nin desteklediği düzen için öncelikli ilgi alanlarında Avrupa ve Orta Doğu'da Rusya ve Çin'e kıta ve deniz kıyıları boyunca karşı ciddi zorluklar yaşıyor (Märta Carlsson, 2015) . Rusya'nın izlediği politikanın Avrupa'da ve Orta Doğu'da askeri ve yarı askeri eylemler içermesi, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da seçimleri baltalayan siber ve politik savaşla birlikte, Avrupa birliği ve NATO dayanışması dahil olmak üzere bütün içerikleri kapsamaktadır. Çin, ABD ekonomisini baltalıyor ve müttefiklerin çıkarları için gizli ve açık manipülasyon yoluyla çözüm bulmakta ve ekonomik teşvikleri ve propagandası kullanarak satışları etkilemektedir. Çin siber saldırıları, Çin'in ekonomik rekabet edebilirliğini artırmak ve önde gelen ABD ve diğer uluslararası şirketler pahasına, ileri teknolojilerde dünya pazarlarına hükmetme çabalarını hızlandırmak için daha fazla bilgi ve fikri mülkiyet hırsızlığına odaklanmaya başlamıştır. Aynı zamanda, Çin'in etkileyici bir askeri ve sivil güvenlik güçleri birikimi ile desteklenen komşularının zorlaması ve korkutulması, bölgesel kontrolünü ve etkisini genişletti. Rusya ve Çin, uluslararası siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarındaki ABD'nin

gücünü ve etkisini karmaşıkleştirmek ve engellemek için ayrı ayrı ve birlikte çalışmaktadırlar. Müttefikler rakiplerinin hareketlerini koordine ediyorlar ve Birleşik Devletler ile Avrupa, Orta Doğu ve Asya'daki müttefikleri ve ortaklarına karşı mücadelelerinde birbirlerine destek olmaktadır. Bu ortak çabalar, çok taraflı forumlarda diplomatik, güvenlik ve ekonomik önlemleri ve İran, Suriye ve Kuzey Kore'deki ABD'li rakipleri içeren ikili ilişkileri içermektedir. İki güç, ABD karşısında birbirlerini desteklemekte ve ABD'nin desteklediği bölgesel düzene ve küresel normlara ve kurumlara meydan okumak için zorlayıcı genişlemeleri ve diğer faaliyetleriyle ilgili ortak kararlar almaktadırlar. NBR projesine dahil olan Amerikalı uzmanlar, ABD menfaatlerine karşı çıkan ve onu zayıflatan Çin-Rus işbirliğinin önemi konusunda farklılıklar gösteriyor. Bazıları, Birleşik Devletler için sırasıyla Rus ve Çin politika ve uygulamalarının ortaya koydukları sorunlara odaklanmakta ve işbirliğinin önemli ölçüde daha az endişe verici olduğunu düşünmektedir. Buna karşılık, projedeki bazı katılımcıların kuvvetle vurgulanmış bir görüşü, ABD ve Asya ve Avrupa'daki Çin menşeli çıkarların tamamlayıcılığının ortaya koyduğu ve en kötü senaryoda iki cepheden bir savaşa yol açabilecek önemli zorluklar gözle görünür şekildedir. Savaş olmasa bile, Birleşik Devletler'in kaynaklarının bölünmesi onlar için büyük zorluklar açmakta ve ikili müttefiklere dikkat etmekle beraber eşzamanlı olarak askeri ve diğer devlet güçlerini n Ukrayna ve Çin'de Güney Çin Denizi'nde Rusya'nın kullanılmasında da öngörüldüğü gibi ABD için büyük tehlikeler arz etmektedir. Genel olarak, ABD'nin bu yükselen zorluklarla başa çıkma kabiliyetinin düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. ABD, Rusya ve Çin arasındaki üçgen ilişkideki ABD pozisyonu, güçlerini ve etkilerini arttırmak isteyen fırsatçı Moskova ve Pekin'deki liderlerine karşı giderek kötüleşmeye başladı. Rusya'nın Batıdaki gerginliği ve Çin'e derinleşen bağımlılığı, Washington'un Pekin'le devam eden yapıcı etkileşimi ile birlikte, Çin'e, ABD'nin işgal ettiği üçgen ilişkide avantajlı "menteşe" pozisyonu vermiştir (Sutter, 2018).

Bazı ABD dış politika uzmanları tarafından tutulan bir perspektiften bakıldığında, gelişmekte olan Çin-Rusya yakınlaşması ABD dış politika stratejisinin, ABD'nin Rusya ve Çin'le olanlardan daha iyi ilişkiler kurmaya çalıştığı Nixon yönetimine geri dönme ko nusundaki başarısızlığını temsil ediyor. Sovyetler Birliği'nin sona ermesi ve hem Amerika Birleşik Devletleri hem de Çin için yarattığı tehdit göz önüne alındığında, Çin-Rusya ilişkilerinin son yıllarda belirgin bir şekilde iyileşmesi hiçte şaşırtıcı değil. Ancak yakın tarihli işbirliğinin derecesi ABD'yi açıkça dezavantajlı hale getiriyor ve bazılarının Washington'u Moskova ile Pekin arasında bir karmaşığa sürmek için stratejik öneme sahip bir mesele olarak görmektedir.

Bunun önlemlerini almamak, giderek dünyadaki ABD konumunun ortasındaki liberal düzene meydan okuyabilen bir otoriter eksen bırakacaktır. Yukarıda da belirtildiği gibi, bazı durumlar için, Birleşik Devletler, özellikle Avrupa, Orta Doğu ve Asya'daki ABD menfaatleri için kritik öneme sahip bazı cephelerde genişleyen ve yırtıcı Çin-Rus muhalefetiyle karşı karşıya kaldıklarında, durum korkunç hale geldi. Aşağıda tartışılacağı gibi, bu bakış açısının savunucuları Çin'i ana tehdit olarak görüyor ve Moskova'yı Batı ile daha fazla işbirliği yapmaya ve Çin'in egemenliğine karşı denge kurmaya teşvik etmek için teşviklerin yanı sıra cezaları kullanarak Rusya'ya daha hassas bir ABD yaklaşımı önermektedir.

Çin-Rusya'nın ABD'ye karşı işbirliğindeki ilerleme, kısmen Moskova'nın son dünya görüşünün bir sonucudur. Dış politika uzmanlarına göre Putin'in Batı'ya karşı sert çizgisinin kökeni ve dayanıklılığı ve Çin'e karşı arasında eğimli bir tartışma var. Rus rejiminin, Batı'nın teşvik ettiği şekilde gördüğü iç istikrarsızlık karşısında algılanan güvenlik açığı, Putin'in kendini korumayı sağlamak için politikaları değiştirmesine neden olmuştur. Ayrıca, Aralık 2011'deki parlamento seçimlerinin sonuçlarını protesto etmek için Moskova'daki büyük çaplı gösteriler sonrasında 2012'de Putin Batı'dan ve Çin'den uzaklaşmıştır (Trenin, 2014). Seçim yaygın olarak haksız ve tavizsiz olarak görülüyordu ve cumhurbaşkanlığını geçici halefi Dimitri Medvedev'den geri alma kararını takiben devam etti. Putin'in durumu ele almasına karşı çıkan protesto ve eleştirilere verilen Batı desteğinin, Batı'nın Rusya'da rejim değişikliğine bağlı olduğunu, Medvedev'in reformları ve Batı ile yakınlaşmayı denediğinin ve ülkenin yönündeki bir değişikliğin olduğunu iddia ettiği bildirildi. Bu karar ve bunun ardından Rusya dış politikasında Batı'dan uzak ve Çin'e doğru dışa çıkan eksen, Ukrayna krizinin ardından ve Rusya'nın dış çevresindeki muhtemel Batı'yı ele geçirme tehdidinin etkisiyle Rusya'nın Kırım'ı devralmasının ardından yoğunlaştı. Amacı, ülkenin ve halkın refahı, güvenliği ve uluslararası duruşundan ziyade, elitlerin güvenliğini ve refahını sağlamaktı. Batı ile yakınlaşma ve kurumlarına katılım Rusya'nın güvenliğini, ekonomisini ve popüler refahını artıracak, ancak Rus seçkinlerinin ülkenin iç politika ve ekonomisine olan tutumunu azaltacak adımlar atmasını gerektirecekti. Kısacası, bu Rusya'da rejim değişikliği anlamına gelmekteydi. Buna karşılık, Rusya'nın Çin ile yakın ilişkisinde böyle bir tehdit görülmemektedir. Çin -Rusya işbirliği, Rusya'nın siyasi sisteminin daha açık hale gelmesini gerektirmiyor. Daha şeffaf ve düzenli bir yatırım rejimi gerektirmez; yerleşik bürokrasiyi ele geçirmek, ekonomiyi şeytanlaştırmak ve daha fazla rekabete açmak ve ya Batı liderliğindeki kurumlara katılımın gerektireceği ticaret ve yatırım engellerini ortadan kaldırmak zorunda değildir. Çin, Rusya'yı olduğu gibi kabul etmekten memnun görünüyor. Nitekim, ülkenin

2012'den bu yana Xi Jinping'deki otoriter eğilimleri, Putin'in karşı çıktığı aynı Batı normlarını reddetti. Ayrıca, Rusya'nın egemen seçkinlerin çıkarlarını korumaya istekli perspektifinden bakıldığında, Çin ile ortaklık yapma gerekçesi iki ülkenin ekonomisinin tamamlayıcı niteliği ile pekiştiriliyor (Taehwan, 2018). Askeri olarak, Rusya giderek Çin ile rekabet edemeyeceğini kabul ediyor ve bunun yerine komşusunu kucaklamayı tercih etti. İki güç, aynı zamanda birçok büyük uluslararası konuda da aynı fikirleri paylaşmaktadır. Tabii ki, yukarıda daha önce belirtildiği ve tartışıldığı gibi, ABD ve ABD destekli uluslararası düzene karşı muhalefetlerinde farklılıklar göstermektedir. Rusya, bu emri bozmak ve Amerika Birleşik Devletleri ile yüzleşmek için riskli önlemler almaya çok daha istekliken, Çin, kendisine yarar sağlayan mevcut emirlerin çoğunu korumak istiyor ve özellikle de ABD'den önemli bir geri tepme riski taşıyan potansiyel olarak maliyetli girişimlerden kaçınıyor.

Bu makalede özetlenen NBR projesinin sonuçları, ABD politikasını, Çin-Rusya politikaları ve uygulamaları karşısında ABD menfaatlerini savunmanın başa çıkma görevinin zorlu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Belki de ABD'nin Çin'in Rusya'ya meydan okumasının ciddiyeti konusundaki tartışmalarının, Pekin ve Moskova'nın ABD'nin çıkarlarına ters bir şekilde daha açık sonuçlarla daha yakın bir eşgüdüm yolu ile devam etmesi muhtemel olarak kolaylaştıracağına iyi bir haberidir. Böyle bir eğilim, bu zorlukla başa çıkmak için farklı ABD fikirlerinin bir araya gelmesini kolaylaştırabilir. Bununla birlikte, ABD idaresinin ve kongre liderlerinin, ABD ordusunun, ABD askeri, iktisadi ve askeri güçlerinin canlanmasını canlandırmak için gerekli gördüğü uzun vadeli, çok yönlü hükümet çabalarını oluşturma ve takip etme istek ve kabiliyetleri konusunda büyük bir belirsizlik devam ediyor. Diplomatik iktidar ve bu önde gelen uluslararası rakiplerin ortaya koyduğu mevcut ve gelecekteki zorlukları ele almak için bir temel sağlamak amaçlanmaktadır. Bu çabadaki başarının ön koşulu, yukarıda tartışılan geniş kapsamlı politika seçenekleri arasında tutarlı ve iyi desteklenmiş bir ABD hükümetinin stratejisine olanak tanıyan daha iyi bir yakınsamadır. Böyle pahalı ve zorlu bir yaklaşımın alternatifleri var. Bunlar, ABD'nin Çin'deki ve Rusya'nın etki alanlarını taciz eden bölgelerin genişlemesi ve ABD'nin dış taahhütlerinden büyük ölçüde etkilenmesi ve böylece Çin'de ve Rusya'da ABD liderlerinin şimdiye kadar muhalefet ettiği bazı yollara ve politikalara dayanmaktadır. Yukarıda tartışıldığı gibi, bu seçenek NBR projesindeki Rus ve Çinli uzmanlar ve bu ülkelerin liderleri tarafından tercih ediliyor. Bazı ABD uzmanları da ABD'yi Çin ve ya Rusya'yı "yarı yarıya karşılamak" için bu seçeneğin yönlerini takip etmeye çağırıyor. Bununla birlikte, NBR

projesinde yer alan birçok ABD uzmanları, ABD'nin Çin'e ve Rusya'ya yönelik politikalarının ve stratejik çıkarların içinde olmadığına karar vermelerine yönelik sayısız değerlendirmesinde yer alan diğer Amerikan uzmanlarının büyük çoğunluğuna katılmaktadır (Illmer, 2019).

SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA VE ÇİN ASKERİ GÖRÜŞLERİ

2008 yılında tanınmış bir Rus araştırmacıları, Rusya'nın değişen uluslararası durumundaki rolüyle ilgili bir araştırma yaptı. Yayımlanmamış olan çalışmalar, Rusya'nın uluslararası bir çatışmaya girme ihtimaliyle ilgili senaryoları ele almaktaydı. Ciddi bir şekilde ele alınan senaryolardan biri, nükleer silah kullanma olasılığını göz önünde bulundurarak, Rusya ile Çin, Çin'in Uzak Doğu ve Rusya'daki bölgeleri işgal ettiği bölgelere giren düşmanlık olasılığı yüksek derecede tutmaktaydı. Bu çalışmalar, Rusların Rusya Federasyonu'nun dünya meselelerindeki yeri, büyük güçlerle ilişkisi ve Çin'in hızlı yükselişi konusundaki belirsizlikleri hakkındaki endişelerini yansıtıyordu. Azalan bir ABD senaryosu ve çok kutuplu bir dünyanın ortaya çıkışında, küresel finansal krizi öngördüğü iddiasını öne sürmekte. Rusların halihazırda nükleer silahlarda üstünlüğü olmasına rağmen, geleneksel anlamda Çinliler karşısında bir dezavantajda olduğunu fark ediyor. Çin, dünyanın en büyük ikinci savunma bütçesine sahipken (ABD'nin arkasında), Rusya üçüncü, konvansiyonel savunma kuvvetleri ve diğer güvenlik bölümlerinin birlikleri bakımında ise Çin'in açık ara üstün olduğu görülmektedir. Rusya ayrıca, yeni silah ve birliklerin tedariki yoluyla (Çin-Rus sınırını savunmakla sorumlu olan) Doğu Askeri Bölgesini aktif olarak geliştirmekte ve 2010 yılında, "Vostok" (Doğu Askeri Bölgesi) temelinde "Birleşik Stratejik Komutanlığı" kurmuştur. Pasifik Filosu ve Uzak Doğu ve Sibirya Askeri Bölgeleri, onu Rus Silahlı Kuvvetleri'ndeki en büyük güç yapıyor (Nandan Unnikrishnan, 2015). Doğu Askeri Bölgesi on bir teçhizattan ve yaklaşık 80.000 askeri bir bölümden oluşuyor ve amfibi yeteneği olan bir deniz piyade tugayına sahiptir. Aslında, İlçe'nin hava kuvvetleri ve hava savunma birimlerindeki askeri teçhizatın yüzde 50'sinden fazlası 2011-2012'de yenilendi (yeni ekipmanlarla değiştirildi veya iyileştirildi). 'Tu-22M Backfire' orta menzilli bombardıman uçağı ve (deniz altı) denizde ve havada fırlatılan 'Cruise' füzeleri, Doğu Askeri Bölgesinde Sakhalin'in karşısındaki alanda konuşlandırıldı. Rusya'nın Pasifik filosunda, yaklaşık 550.000 ton bölgede toplam yer değiştiren 240 gemi bulunuyor; bunlardan yirmi tane büyük yüzey gemisi ve yaklaşık olarak yaklaşık 280.000 ton yer değiştiren yirmi denizaltı (yaklaşık on beşi nükleer motorlu denizaltı) bulunuyor. Bölgede stratejik nükleer kuvvetler de korunmaktadır. Örneğin, 'SS- 25'ler ve yaklaşık '30 Tu-95MS Bear' uzun menzilli bombardıman uçağı gibi 'ICBM'ler, Ohotsk

Denizi ve çevresinde 'SLBM' taşıyan 'Delta III' sınıfı 'SSBN' yanı sıra, çoğunlukla Trans-Sibirya Demiryolu boyunca konuşlandırılmıştır (Four, 2016).

2010 yılında Rusya, Çita sınırına yakın iki teçhizat dağıttı ve Vladivostok'ta sahil güvenlik yeteneklerini güçlendirdi. Moskova ayrıca donanmasının odağını Asya Pasifik'e kaydırды ve Pasifik Filosunu inşa etmeye başladı. Rusya'daki bir başka görüş de, Rusya'nın Çin'in askeri modernleşmesini yakından izlemesine rağmen, Çin'in askeri modernleşmesinin itici gücünün şimdiye kadar deniz gücünü arttırdığı yönünde fikirler oluşmaktaydı. Bunun nedeni, Rus analistlerine göre, Çin toprak sınırlarının güvende olduğunu ve toprak sınırlarındaki gerilimlerin muhtemel olmadığını düşünüyor. Bunun nedeni, Rus analistlerine göre, Çin toprak sınırlarının güvende olduğunu ve toprak sınırlarındaki gerilimlerin muhtemel olmadığını düşünüyor. Bu nedenle, Rusya'nın Çin'in askeri modernleşmesi hakkında haksız yere endişelenmek zorunda olmadığını düşünüyorlar. 2006'da Çin, askerlerinin yaklaşık 1000 km yürüdüğü 'Stride 2006' adlı askeri bir tatbikat gerçekleştirerek Çin'in Rusya'yı işgal ettiği bir senaryoyu tekrar etti (WEITZ, 2015). Diğer bir uygulama olan "Stride-2009" da, Çin ordusunun uzun mesafeli hareket kabiliyetini ve uzun mesafeli projeksiyon kapasitesini test etmek için binlerce kilometreden fazla askeri yürüyüş yaptı. Tüm bunlar, Genelkurmay Başkanı General Nikolai Makarov ile Çin ve NATO'nun Rusya'nın en tehlikeli jeopolitik rakipleri olduklarını belirterek endişelerini dile getirmiştir (Saradzhyan, 2004).

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE BULGULARI

1980'li yıllarda meydana gelen üç gelişme Çin-Rusya ilişkilerinin önündeki engellerin bertaraf edilmesi noktasında önemli role sahiptir. Bu gelişmelerden ilki Sovyetler Birliği'nin Afganistan'dan çekilmesidir. İkinci önemli gelişme Kamboçya'yı işgal eden Vietnam'a yönelik Sovyet desteğinin kesilmesidir. Üçüncü ve son gelişme ise Çin-Sovyet sınırındaki silahlı kuvvetlerin sayısının yüzde 80 oranında azaltılarak, 1969 öncesi seviyesine çekilmesidir (History, 2018). Bu gelişmeler üzerine, özellikle Çin tarafının Rusya'ya adım adım yaklaşmasıyla ilişkilerde bir yumuşama dönemine girilmiştir. Burada en önemli faktör Sovyetler Birliği'nde 1985'de başa geçen Mikhail Gorbacov'un izlediği ve "New Thinking" olarak adlandırılan Batı ile silahların kontrolüne, ticarete ve ortak sorunlarda işbirliğine dayanan yeni, barışçıl ve yapıcı ilişkiler kurmaya yönelik kararlı politikadır. Bu yeni değerler dizisi özellikle Çin ve genel olarak Doğu Asya içindir. Moskova ve Pekin arasındaki ideolojik ayrışma 1989 yılının Mayıs ayında gerçekleştiren Deng-Gorbacov zirvesinde partiler arasındaki bağların onarılmasıyla şeklen bitmiş, 1991 yılında iki ülke arasında imzalanan "Sınırların Belirlenmesi ve Çizilmesi Anlaşması" ile de ikili ilişkilerin geleceği

açısından tam bir dönüm noktası yaşanmıştır. Yeltsin ile 1992'de askeri-teknolojik işbirliği imzalanmasının sonrasında, 1994'te "Yapıcı Ortaklık" antlaşması ile iki ülke nükleer silahları birbirlerine karşı hedef yapmama konusunda yeni antlaşmalar imzalamışlardır. Çin Cumhurbaşkanı Zemin'in 1994'de Moskova ziyaretinde taraflar, "Stratejik Ortaklık" kurulması kararlarını ilan etmenin yanı sıra bu çerçeveleri tamamlayıcı nitelikte 100 yeni antlaşmayı imza etmişlerdir. 1995'de Çin Başbakanı Li Peng'in Moskova ziyaretinde ise taraflar arasında nükleer enerji santralleri anlaşmaları imzalanmıştır (Roth, 2015).

1996'daki "stratejik işbirliği" bildirgesi ile Pekin-Moskova arasındaki işbirliğinin stratejik boyutu 1950 yılındaki Rus-Çin anlaşmasından beri görülmemiş bir öneme sahip olmuş ve her iki ülke bu tarihten itibaren birbirlerini ABD'nin süper gücünün etkinliğini sınırlamaya yönelik birer stratejik kanat olarak görmeye başlamışlardır. Bu bağlamda Çin Devlet Başkanı Jiang Zemin ve Rusya Devlet Başkanı Yeltsin arasında 1997 Moskova Zirvesi'nde "İyi Komşuluk, İşbirliği ve Dostluk Antlaşması" imzalanmıştır (China and Russia: partnership of strategic coordination). Başkan Putin'in yönetime gelmesinin hemen ertesinde, 18 Temmuz 2000'de Başkan Zemin ile "Pekin Deklarasyonu" ile ekonomik işbirliği, komşuluk ve dostluk antlaşmasına imza koymuştur. Putin bu suretle, Çin'in silah alımında İsrail pazarı yerine Rus silah pazarının ön plana geçmesi avantajını edinirken, stratejik anlamda ABD'nin "çok kutuplu" güçler dengesine doğru çekilmesine yönelik daha değişik bir yaklaşımı faaliyete geçirmiştir. 2001 yılında Çin ve Rusya arasındaki stratejik ortaklık münasebetleri yeni bir boyuta taşınmıştır. İki taraf arasındaki karşılıklı siyasi güven derinleştirilirken, yüksek seviyede temaslar yoğunlaşmıştır. İki ülkenin liderleri arasında 2001'de imza edilen "Çin ve Rusya Arasında İyi Komşuluk, Dostluk ve İşbirliği Anlaşması" ve yayınlanan ortak bildiri, iki ülke ve iki ülke halkları arasında nesilden nesile aktarılan dostluğun sürdürülmesi ve ebediyen düşman olmama biçimindeki barış düşüncesi hukuki belge haline getirilmiştir. Rusya ve Çin arasındaki Uyum Noktaları şunlardır: a) İnsan Hakları, b)Ulusal Azınlıkların Statüsü, c) İnsancıl Müdahale, d) Nükleer Silahlar, e) Batı Gücünün İzdüşümü.

İnsan hakları ile ilgili olarak her iki taraf da siyasal özgürlükleri nelerin oluşturduğu konusunda kararın devletlere bağlı olduğunu düşünmektedir. İki ülke de Batılı hükümetlerin diğer ülkelerdeki özgürlüklerle ilgili endişelerini en iyi ihtimalle müdahale, en kötü ihtimalle ideolojik bir saldırı olarak görmektedirler. Hem Moskova hem de Pekin ister tasarımlama olsun, ister gelecek olsun Batılı insan hakları kampanyalarının içeride, yakın ülkelerde muhalif hareketleri teşvik edeceğini ve kendileri için önemli ülkelerde istikrarsızlık tohumları ekeceğini düşünmektedirler. Bu durum her iki ülkenin de insan hakları sicillerine yönelik

eleştirileri ve Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan'daki Batı destekli renkli devrimleri kınadıklarını açıklamaktadır. Bu iki ülke aynı zamanda Zimbabwe Devlet Başkanı Robert Mugabe gibi insan hakları ihlalcilerine BM Güvenlik Konseyi tarafından uygulanmak istenen yaptırımlara karşı çıkmalarını da açıklamaktadır. Rusya'nın durumunda bu egemen demokrasi veya 'Sovereign Democracy' olarak adlandırılmaktadır (nASAW, 2008). Ulusal azınlıkların statüsünde de aynı mantık geçerlidir. Bu toprak bütünlüğüyle ilgili bir konu olarak ortaya konulmaktadır. Rusya'nın Çeçenistan savaşında yol açtığı ölümler ve insan hakları ihlalleri eleştirilirken, Çin buna sessiz kalmamış ve Kremlin'e destek vermiştir. Rusya da Çin'in Tibetlilere karşı güç kullanmasını desteklemiştir. 2008 Olimpiyatları'na giden süreçte meydana gelen bu olay Batı'nın bu durumu kınamasına ve oyunları boykotta bulunma çağrısına sebebiyet vermiştir. Her iki ülke de ulusal birlik konusunda hassastır ve buna yönelik tehditin dış tehditten (diğer devletler tarafından saldırıya uğrama) çok iç tehdit (ulusal azınlıklar tarafından yapılan ayaklanmalar) olduğuna inanmaktadırlar. İnsani müdahale konusunda ise her iki ülke de sürpriz olmayan bir biçimde Birleşmiş Milletler'in görevi olarak insancıl müdahale yapılmasını desteklememektedirler. Fakat her ikisi de kitlesel katliamlara cevaben yapılacak müdahalelerin Birleşmiş Milletler tarafından yetkilendirilmesi gerektiğini düşünmektedirler ki burada Güvenlik Konseyi'nde veto haklarını kullanarak bu kararları geçersiz kılabilme şansına sahiptirler. 1999 yılında Kosova'da NATO tarafından gerçekleştirilen harekâtları ve 2008 Başkanlık seçimlerinde Senatör John McCain gibi yeni Muhafazakârlar tarafından önerilen Demokrasiler Cemiyeti gibi geçici koalisyonları yasadışı ve tehlikeli bulmaktadır çünkü bunlar kendi kendine tayin etme isteğinin oluşması anlamına gelmektedir. Nükleer silahlar konusunda ise; Çin ve Rusya, Bush yönetiminin 2002 yılında 1972 tarihli Anti Balistik Füze Antlaşmasından çekilmesine karşı çıkmışlardır. Çünkü bu iki ülkeye göre balistik füze savunma sistemleri her ne türde olursa olsun, bölgesel veya küresel, istikrarsızlaştırıcı bir özelliğe sahiptirler (Daryl Kimball, 2012). Bu sistemler balistik füze sistemlerine sahip olmayan veya olamayan nükleer silah sahibi devletlerin saldırıları caydırmak için sağlam bir ikinci vuruş kapasitesine sahip olmalarını sağlayacak şekilde kendi nükleer savaş başlıklarını artırmalarına davetiye çıkaracaktır. Bu bağlamda İran ve Kuzey Kore gibi nükleer programa sahip olup Batılı devletler tarafından nükleer silah ürettikleri düşünülen bu devletlere karşı olan uluslararası yaptırımlara bu iki devlet de karşı çıkmaktadır.

Batı gücünün projeksiyonuna bakıldığı zaman ise Çin ve Rusya başarısız olmasına rağmen güçlerini birleştirmeye çalışmışlardır. NATO'nun genişlemesine her iki devlet de karşıdır.

NATO'nun genişlemesi Çin'in güvenliğinden daha çok Rusya'nın güvenliği için bir meydan okuma oluşturmaktadır. Açıkça, Çin bugün Rusya'nın Batı cephesinde karşılaştığı durumla yarın kendi çevresinde karşılaşılabileceğinden korkmaktadır. Aslında bu da 11 Eylül saldırıları sonrasında Bush yönetiminin Birleşik Devletler Kuvvetleri'ni Orta Asya'da Özbekistan ve Kırgızistan gibi yerlere konuşlandırmasıyla bir nevi gerçekleşmiş durumdadır. Rusya ve Çin arasında birtakım alanlarda anlaşma olmasını sağlayan temel unsur, her iki devletin de tek kutuplu dünyaya karşı hissettikleri soğukluktur ki bu dünyada onlara göre Birleşik Devletler çok büyük bir güce sahip olup, diğer ülkelerin itirazlarını ve çıkarlarını dikkate almamaktadır. Moskova ve Pekin için buna verilecek en uygun yanıt diğer devletlerle beraber çok kutuplu bir düzen oluşturarak bu egemen gücü dengelemektir. Birleşik Devletler önderliğinde NATO tarafından 1995'de Bosnalı Sırlara yapılan saldırılar, 1999'da Sırbistan'a yapılan saldırılar, 2003 Irak işgali, NATO'nun devam eden genişlemesi ve Bush yönetiminin önleyici savaş politikası, Moskova ve Çin'in neden bir dengeleyici güç oluşturmak ihtiyacı içinde olduklarını açıklayıcı sebeplerdir (Hinnebusch, 2007). Öte yandan Rusya ve Çin'in aralarındaki stratejik ortaklığı somut bir biçimde müttefikliğe dönüştürmeye yönelik istekleriyle ilgili olarak bir kanıt bulunmamaktadır. Genel olarak Rus liderleri ve birçok Rus Batı'nın bir parçası olmak istemekte ve ülkelerin meşru çıkarları olmasına ilaveten kendi güvenliklerini etkileyen konularda danışılması gereken büyük bir güç olarak tanınmasını arzulamaktadırlar. Rusya'da bugün geçerli olan eğilim Batı'ya katılmaktır. Rus-Çin ortaklığı Rusya'ya özellikle enerji ve silah satışı konusunda büyük faydalar sağlamakta ve Amerika ile olan ilişkilerinde bir kaldıraç özelliği göstermektedir. Fakat bu kültürel yakınlaşmaya dayanmamaktadır.

Rusya, Çin'in Doğu Asya'da genişlemesinin kendi zararına olacağını düşünmektedir. Bu durumda Rusya'nın Amerika ile köprüleri atarak Çin ile ittifak kurması, Moskova'yı Çin'in küçük ortağı haline getirip bağımlı olmasına yol açacaktır. Moskova, Washington'dan kendi ulusal güvenlik çıkarlarını ciddiye almasını istemektedir fakat Amerikan'ın Kuzey Pasifik'ten çekilerek Çin'in bu bölgede hâkim olarak bırakmasını arzulamamaktadır. Daha geniş olarak temel güç merkezleri arasında dengeli bir ilişki olması Moskova tarafından istenmektedir. Burada temel güçler; Birleşik Devletler, Rusya, Avrupa, Japonya ve Hindistan'dır. 2004 sonrası dönemde silah ticareti İran ile olduğu kadar Çin ile ilişkilerde de belirleyici bir faktör olmuştur. Giderek artış gösteren silah ticaretine ilaveten iki ülke arasında 2005 yılında yapılan ilk ortak askeri tatbikat, taraflar arasındaki askeri ilişkilerin gelişimine kayda değer katkıda bulunmuştur. ABD'nin uluslararası sistemdeki hâkimiyetine karşı ortak duruş gösteren bu iki

ülkenin yaptığı ortak tatbikat, Washington tarafından askeri bir birliğin kurulmasına yönelik bir girişim olarak değerlendirilmiş, bundan ötürü kaygı ile karşılanmıştır. Bunun yanı sıra Rusya-Çin münasebetleri yalnızca askeri alan ile sınırlı kalmamış, enerji alanına da taşınmıştır. Bu çerçevede 2006 Mart'ında Putin'in gerçekleştirdiği Pekin ziyareti önemlidir. Zira 29 anlaşmanın imzalandığı bu anlaşma esnasında taraflar arasında 2011 yılından itibaren Doğu ve Batı Sibirya'dan geçecek iki boru hattı aracılığıyla senelik 60-80 milyar metreküp Rus doğal gazının Çin'e gönderilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştır (Skalamera, 2014). Rusya ve Çin arasında önemli bir başka konu ise Orta Asya'dır. Burada her iki ülkede beraber iyi bir biçimde çalışmaktadır. Şanghay İşbirliği Örgütü bunun iyi bir örneğini oluşturmaktadır. Her ne kadar bu örgütün Doğu'nun NATO'su olarak değerlendirilmesi aşırı bir kavramlaştırma ise de, bu örgüt her iki ülke için de hayati olan ve kritik bir yerde ortak olarak çalışmalarına olanak sağlamaktadır. Buradaki sorunlu alanlar olarak Kazakistan ve Özbekistan gibi ülkelerde militan İslami hareketlerin kök salmış olması, sorunlu Afganistan ve Pakistan'ın varlığından dolayı meydana gelen dini aşırılıklar ve terörizmdir. Bunun yanı sıra terörist grupların Rusya ve Çin'e düzenlemiş oldukları saldırılar veya Rusya'nın istikrarsız Kuzey Kafkasya ve Çin yönetimi karşıtı Müslüman Türk Uygur milliyetçiliğinin olduğu Xinjiang bölgesine sızmalar, uyuşturucu ticareti, yolsuzluk ve organize suç ilgilenilmesi gereken önemli konulardır. Şanghay İşbirliği Örgütü, Orta Asya devletleri arasında terörle mücadele, istihbarat değişimi ve askeri münasebetler konusunda bir platform oluşturmaktadır. Bunun sekretaryası Pekin'de, anti terörizm merkezi ise Özbekistan'ın Taşkent şehrinde yer almaktadır. Bu örgüt 2005 ve 2007 yıllarında Peace Mission adlı iki adet askeri tatbikat yapmıştır. Örgütün temel mevcudiyet sebebi güvenlik olmasına rağmen Çin bu örgütün çok taraflı ekonomik işbirliğinin geliştirilmesine odaklanması gerektiğini tavsiye etmektedir ki bu durum Çin'in güçlü tarafını oluşturmaktadır (Giustozzi, 2008). Gözlemci ülke statüsünde bulunmasına rağmen Hindistan bu görüşe katılmaktadır çünkü Yeni Delhi anti -Amerikan bir koalisyona katılmak istememektedir. Burada önemli başka bir husus ise Orta Asya devletleri diğer başka devletleri bölgeye çekerek Rus ve Çin etkisine karşı bir dengenin nasıl sağlanacağını öğrenmiş olmalarıdır.

İki devin geliştirdiği iktisadi münasebetler küresel politik ekonomik bakımından tartışmasız olarak çok önemli bir noktada yer almaktadır. Moskova'nın en büyük ortağı Pekin ile işbirliği özellikle Sibirya bölgesinin kalkınmasında öne çıkmaktadır. Bu durum 2009 yılında Başbakan Putin'in Çin ziyareti esnasında imzalanan anlaşmalar ile ortaya konmuştur. Buna ilaveten Çin ekonomisinde birtakım kalemlerin ya

tamamını (askeri teçhizat) ya da kayda değer bir bölümü (petrol, kereste veya hammadde) Rusya tarafından tedarik edilmektedir. Rusya-Çin iktisadi münasebetlerinde kilit kalemi enerji oluşturmaktadır. Moskova, en büyük petrol üreticisi durumunda iken, Çin de sadece en hızlı büyüyen ekonomi değil, aynı zamanda dünyanın en büyük enerji tüketicisi konumuna sahiptir. 2007'den itibaren Çin'in silah sistemleri ve diğer teknoloji ürünlerinin ithalini azaltması, iki ülke arasındaki ticari münasebetlerde dengeyi Çin lehine çevirdi. Bundan dolayı, ikili savunma sanayi münasebeti, Soğuk Savaş ertesini dönemin kurucu yapısı olmaktan uzaklaşarak ticari dengeye zarar veren bir unsur olmaya doğru evrilmektedir. Moskova'nın Pekin'e olan ihracatının yarısını oluşturan petrol, münasebetlerde özel bir öneme sahiptir. Zira dışsal şoklar, Moskova'nın Pekin ile ticaret dengesini derinden etkilemektedir. Örnek vermek gerekirse, 2008 yılında hammadde fiyatlarındaki büyük düşüşten dolayı Moskova, Pekin ile dış ticaretinde 13,5 milyar dolarlık açık meydana gelmişti. Eylül 2011 itibarıyla Çin'i ziyaret eden Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'in ardından geçtiğimiz günlerde Pekin'e resmi bir ziyaret gerçekleştiren Vladimir Putin de iki ülke arasındaki ilişkilerin önemini altını çizmiş ve Medvedev'in ziyareti esnasında üzerinde anlaşılacak olan birçok konuda antlaşmalara imza koymuştur (Trickett, 2019). AB'nin, yaşadığı ekonomik kriz nedeniyle Rus doğalgaz devi Gazprom'a fiyatları düşürmesi yönündeki baskıları arttırdığı bir dönemde Çin ile imzalanabilecek karlı bir antlaşma Rusya'yı da rahatlatılabilecektir. Rusya ile Çin arasında uzun zamandan bu yana yürütülen enerji odaklı pazarlıklar bağlamında son aşamaya geldiği bizzat Putin tarafından açıklanmış olmasına karşın, fiyat noktasında süregelen anlaşmazlık işbirliğinin hayata geçirilmesini engelleyici bir faktördür. Vladimir Putin, ziyaret çerçevesinde verdiği beyanatlarda Rusya ile Çin arasındaki ilişkilerin tamamıyla petrol ve doğalgaz eksenli olarak geliştirilmeyeceğini ifade etse de, Volga Bölgesi'ndeki petrol ve doğalgaz rezervleri ile Uzakdoğu Bölgesi'ndeki Sahalin-3 ve Magadan-1 Projeleri üzerinde anlaşma sağlanmış olması oldukça öneme sahiptir. Putin'in Çin ziyareti esnasında iki ülkenin 4 milyar dolar sermayeye sahip ortak bir yatırım fonu kuracağı da ilan edilmiş ve böylece ikili ilişkilere finans sektörü de ilave edilmiştir. Bu yatırım fonunun üzerine odaklanacağı alan ise ağırlıklı olarak Rusya ve BDT toprakları olacaktır.

Rusya ile Çin arasındaki ilişkilerle ilgili son gelişme ise; Çin'in Nobel Barış Ödülü'nün alternatifini olarak gündeme getirdiği Konfüçyüs Barış Ödülü'nü Rusya Başbakanı Vladimir Putin'e vermesidir (WONG, 2011). 2000-2008 arasında Devlet Başkanı olarak görevde kaldığı sürede "Rusya'nın siyasi itibarını arttırdığı, Çeçenistan'da hükümet karşıtlarını

hezimete uğrattığı” ve “Libya’daki NATO saldırılarına muhalif olduğu” için Putin’in bu yıl ödüle layık görüldüğü ifade edildi. Çin Uluslararası Barış Araştırma Merkezi yetkilisi Qiao Damo, Pekin Dil ve Kültür Üniversitesi’nden iki Rus değişim öğrencisinin ödülü Putin’in adına aldığını söyledi. 2010 Nobel Barış Ödülü’nün Çinli muhalif yazar Liu Şiaobo’ya verilmesi ardından Konfüçyüs Barış Ödülü, Nobel Barış Ödülü’ne karşı atak olarak geçen yıl verilmeye başlanmıştır. Çin’deki tek parti yönetimini eleştiren bir bildirin yazarlarından olan ve hükümeti devirmeye teşebbüs suçundan 11 yıl hapisle cezalandırılan Liu Şiaobo, “Çin’de insan hakları yararına şiddetten uzak, daimi çabalarından” dolayı 2010 Nobel Barış Ödülü’ne layık görülmüştü. Çin’de iktidardaki Komünist Parti, ödülün muhalif yazara verilmesini tepki ile karşılamış; Liu, Norveç’in başkenti Oslo’da yapılan ve katılmadığı ödül töreninde dev boyuttaki portresi ve boş bir sandalyeyle temsil edilmişti (Walker, 2010).

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

SSCB'nin çöküşünden bu yana Rusya ile Çin arasındaki ilişkilerin evrimi bir başarı öyküsü olmuştur ve hala devam etmektedir. İki büyük ve güçlü devletin, yaygın ortak geçmişleri ve modern zorluklarının ne kadar zor olsa da, sadece farklılıklarını yönetme ve uzlaştırmayı değil, aynı zamanda genellikle stratejik bir ortaklık olarak adlandırılan ilişkiyi kurmasının da dikkate değer bir örneğidir. Bazı gözlemciler bu durumu endişe verici bir görüş olarak görürken, diğerleri umutları araştırmaya daha istekli olmakla birlikte, Rusya-Çin ilişkilerinin Avrasya, Asya ve küresel jeopolitik düzenin geleceği için önemi evrensel olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte, doğal olarak, dünyanın en büyük ve dünyanın en kalabalık ülkeleri arasında ortaklık modelinin ne kadar süreyle veya gerçekte sürdürülebileceğinin sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu soruyu sormanın bir nedeni, Rus-Çin'in tüm pragmatik destekleriyle ilişkisinin istikrarlı gözükmesine rağmen, statik olmadığıdır. Çin, öngörülebilir gelecekte Rusya'nın gerçekçi bir şekilde ümit edebileceğinden çok daha hızlı büyüyor ve bu, güç potansiyellerinin ikisi arasındaki ilişkiyi günlük olarak değiştiriyor. Daha da önemlisi, bu ilişki Moskova ve Pekin'in birbirine güvenme ihtiyacının eşit derecede güçlü olmadığı anlamında asimetriktir.

Sonuç olarak, Avrupa, Çin faktöründen bağımsız olarak Rusya'yı dahil etme politikasını izlemelidir. AB'nin Rusya'da, ikisi arasındaki normatif ayrışmayı azaltacak bir değişime ihtiyacı var ve bu ilişkiyi açık, karşılıklı saygı duyulan ve uygulanan kurallar üzerine kurmaya çalışmalıdır. Özellikle, Rusya'nın DTÖ üyeliği gibi meseleler söz konusu olduğunda, Avrupa muhtemelen Çin'den çok fazla uzak olmayan bir konumda yer alacaktır. Yine de, defalarca, bu makalede belirtildiği gibi, Doğu Asya'daki olası bir Amerikan'ın yeniden

konumlandırılmasından faydalanabilmek için, Avrupa'nın Rusya'nın modernleşmesine olan ilgisinden de faydalanmak için, ikincisi ise kendi içini açmaya, yabancı yatırımların güvenliği ve dış politika seçkinlerinin içgüdüsel 'AntiWesternizminden' kurtulmak ikili arasında ilişkiler inişli çıkışlı politikalar çerçevesinde ilerlemektedir. Eğer ikili bunları yapmazsa, Rusya'nın Çin'deki etkisi ya da Çin'in Asya'daki jeopolitik konumu karşısında bir düşünün çok ötesine uzanacaktır.

KAYNAKÇA

Alicia Garcia Herrero, J. X. (2016). The China-Russia trade relationship and its impact on Europe. *Working Paper Issue 4*, 4-10.

Awan, S. F. (2016). Shanghai Cooperation Organization as a Platform for Regional Understanding: Its Economic, Political and Security Potential. *Perceptions*, 83-100.

Bisenov, N. (2018, October 28). *Kazakhstan to double gas exports to China in 2019*. Nisan 26, 2019 tarihinde asia.nikkei.com: <https://asia.nikkei.com/Business/Markets/Commodities/Kazakhstan-to-double-gas-exports-to-China-in-2019> adresinden alındı *China and Russia: partnership of strategic coordination*. (tarih yok). mayıs 5, 2019 tarihinde www.fmprc.gov.cn: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t1_8028.shtml adresinden alındı *Council*, 44-111.

Daryl Kimball, K. R. (2012, ağustos). *The Anti-Ballistic Missile (ABM) Treaty at a Glance*. mayıs 6, 2019 tarihinde www.armscontrol.org: *Defense University Press* . Four, C. (2016). Attacking Russia's Nuclear Forces. *Natural Resources Defense*

Giustozzi, A. M. (2008). The SCO: a regional organisation in the making . *Crisis States Research Centre* .

Grigorenko, O. V., Denis A. Klyuchnikov, Aleksandra V. Gridchina, Inna L. Litvinenko, & Eugeny P. Kolpak. (2016). The Development of Russian-Chinese Relations: Prospects for Cooperation in Crisis. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6(S1) 256-260.

Hinnebusch, R. (2007). the american invasion of iraq: causes and consequences .

History, B. (2018, 13 december). *This day in history,soviets begin withdrawal from Afghanistan*. mayıs 4, 2019 tarihinde www.history.com: <https://www.history.com/this-day-in-history/soviets-begin-withdrawal-from-afghanistan> adresinden alındı

<https://www.armscontrol.org/factsheets/abmtreaty> adresinden alındı

Illmer, A. (2019, april 24). *Kim-Putin: North Korean and Russian leaders to meet for first time*. mayıs 3, 2019 tarihinde www.bbc.com: <https://www.bbc.com/news/world-asia-idUSBRE90G00C20130117> adresinden alındı

Lague, D. (2013, january 17). *Special Report: China's military hawks take the offensive*. nisan 19, 2019 tarihinde www.reuters.com: <https://www.reuters.com/article/us-china-hawks/special-report-chinas-military-hawks-take-the-offensive->

Larionova , M., & Shelepov, A. (2016). Bonding the BRICS and the G20. *G20 China: The Hangzhou Summit* , 232-233.

Litvinenko, I. L. (2016). The Development of Russian-Chinese Relations: Prospects for Cooperation in Crisis. *International Journal of Economics and Financial Issues* , 259- 260.

Lukin, A. (2013). 7th Berlin Conference on Assian Security. *SWP*, 2-14.

MacHaffie, J. (2011). The Potential for a China-Russia Military Alliance Explored. *Turkish Journal of International Relations*, 23-39.

Märta Carlsson, S. O. (JUNE 2015). China and Russia – A Study on Cooperation, Competition and Distrust. *FOI*, 13-41.

Mitter, R. (2013, ocak). *China and the Cold War* . mart 2019 tarihinde www.oxfordhandbooks.com:

<https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199236961.001.0001/oxfordhb-9780199236961-e-8> adresinden alındı

Morrison, W. M. (February 5, 2018). China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States . *Congressional Research Service* , 4-48.

Nandan Unnikrishnan, U. P. (2015). Trends in Russia-China Relations Implications for India. *Observer Research Foundation*, 69-91.

Nasaw, D. (2008, july 11). *China and Russia veto Zimbabwe sanctions*. mayıs 5, 2019 tarihinde www.theguardian.com:<https://www.theguardian.com/world/2008/jul/11/unitednations.zimbabwe> adresinden alındı

Natalia Victorovna Kuznetsova, E. V. (2016, 6(2),). The Analysis of Foreign Trade Activities of Russia and Asia-pacific Region. *International Journal of Economics and Financial Issues* , 736-744.

Nojonen, A. M. (2011). Russia-China relations. *FIIA REPORT* , 76-95.

Olga V. Grigorenko, D. A. (2016). The Development of Russian-Chinese Relations: Prospects for Cooperation in Crisis. *International Journal of Economics and Financial Issues* , 257-258.

Paul Stronski, N. N. (2018, february 28). *Cooperation and Competition: Russia and China in Central Asia, the Russian Far East, and the Arctic*. mayıs 1, 2019 tarihinde carnegieendowment.org: <https://carnegieendowment.org/2018/02/28/cooperation-and-competition-russia-and-china-in-central-asia-russian-far-east-and-arctic-pub-75673> adresinden alındı

Peyrouse, S. (2008). Chinese Economic Presence in Kazakhstan . *China Perspectives* , 34-44.

Pillsbury, M. (2000). CHINA Debates the Future Security Environment . *National*

Putz, C. (2019, april 25). *Russia is Buying Turkmen Gas Again. Why?* mayıs 1, 2019 tarihinde thediplomat.com: <https://thediplomat.com/2019/04/russia-is-buying-turkmen-gas-again-why/> adresinden alındı

Roth, A. (2015, mayıs 8). *Russia and China Sign Cooperation Pacts*. mayıs 5, 2019 tarihinde www.nytimes.com: <https://www.nytimes.com/2015/05/09/world/europe/russia-and-china-sign-cooperation-pacts.html> adresinden alındı

Saradzhyan, S. (2004, mayıs 4). *The Role of China in Russia's Military Thinking*. MAYIS 4, 2019 tarihinde www.belfercenter.org: <https://www.belfercenter.org/publication/role-china-russias-military-thinkin> adresinden alındı

Skalamera, M. (2014). Booming Synergies in Sino-Russian Natural Gas Partnership. *The Geopolitics of Energy Project*.

Sutter, R. (September 2018). china-russia relations Strategic Implications and U.S. Policy Options. *the national bureau of asian research*, 1-19.

Taehwan, K. (2018, june 18). *Authoritarian Sharp Power: Comparing China and Russia*. mayıs 2, 2019 tarihinde <http://www.theasanforum.org>: <http://www.theasanforum.org/authoritarian-sharp-power-comparing-china-and-russia/> adresinden alındı

Trenin, D. (2014, december 22). *Russia's Breakout From the Post-Cold War System: The Drivers of Putin's Course*. nisan 25, 2019 tarihinde carnegie.ru.

Trickett, N. (2019, mayıs 1). *Putin in Beijing: What Drives China-Russia Relations?* mayıs 6, 2019 tarihinde hediplomat.com: <https://thediplomat.com/2019/05/putin-in-beijing-what-drives-china-russia-relations/> adresinden alındı

Walker, P. (2010, december 10). *Nobel peace prize placed on empty chair in honour of Liu Xiaobo*. mayıs 7, 2019 tarihinde www.theguardian.com: <https://www.theguardian.com/world/2010/dec/10/nobel-peace-prize-liu-xiaobo> adresinden alındı

Weitzh, R. (2015). *Parcing chinese-russian military exercises. The letort papers*.